

8. Вікіпедія: Вільна енциклопедія. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

9. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 05.04.2001 р. № 2346. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>.

10. Директива 2009/110/ЄС Європейського Союзу від 16 вересня 2009 р. щодо започаткування та здійснення діяльності установами-емітентами електронних грошей та пруденційний нагляд за ними, що вносить зміни до Директиви 2005/60/ЄС та 2006/48/ЄС, та скасовує Директиву 2000/46/ЄС. – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=179=uk.

11. Світовий досвід і перспективи розвитку електронних грошей в Україні : Науково-аналітичні матеріали. / П.М. Сенищ, В.М. Кравець, В.І. Міщенко та ін. – К. : Національний банк України. Центр наукових досліджень. – 2008. – № 10. – С. 145.

12. Радченко М.А. Особливості відображення електронних грошей в обліку / М.А. Радченко. – Режим доступу: http://www.visnykekon.uzhnu.edu.ua/images/pubs/45/2/45_2_121-.pdf.

13. Некрасов Ю. Риск – подотчетное дело / Ю. Некрасов // Комерсантъ ДЕНЬГИ. – 2006. – № 49.

Рецензент: О. М. Криворучко, докт. екон. наук, проф., ХНАДУ.

УДК 658.14

ГОЛЕСКО І.О., ст. викл.,

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Неоднозначність термінологічного тлумачення впливає на ефективність та результативність застосування такого важливого показника фінансового стану підприємства як фінансова стійкість. Вказано, що стан понятійного забезпечення економічної сутності фінансової стійкості підприємства є підґрунтям для належного врахування впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на фінансову стійкість та оптимізації методик її оцінки та напрямів забезпечення, а також для досягнення об'єктивного вибору аналітичних засобів оцінки та забезпечення сталого контролю фінансової стійкості підприємства. У статті розглядаються сутність поняття «фінансова стійкість» та її аналітична складова, термінологічні підходи різних авторів до визначення повноти

поняття. Показано необхідність врахування комплексності та багатofакторності поняття фінансової стійкості, неприпустимість обмеження його аналітичної сутності звуженням спектру сфер діяльності підприємства, запропоновано необхідність врахування галузевої прив'язки методик оцінки показників стану фінансової стійкості підприємства з найбільш широким використанням її аналітичної складової в умовах коливань та комплексної дії зовнішніх та внутрішніх факторів.

Ключові слова: фінансова стійкість підприємства, аналітична цінність, економічна сутність, моніторинг, активи, пасиви, платоспроможність.

ГОЛЕСКО И.О., ст. преп.,

Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация. Неоднозначность терминологического толкования влияет на эффективность и результативность применения такого важного показателя финансового состояния предприятия как финансовая устойчивость. Указано, что состояние понятийного обеспечения экономической сущности финансовой устойчивости предприятия является основой для надлежащего учета влияния внутренних и внешних факторов на финансовую устойчивость и оптимизации методик ее оценки и направлений обеспечения, а также для достижения объективного выбора аналитических средств оценки и обеспечения постоянного контроля финансовой устойчивости предприятия. В статье рассматриваются сущность понятия «финансовая устойчивость» и ее аналитическая составляющая, терминологические подходы различных авторов к определению полноты понятия. Показана необходимость учета комплексности и многофакторности понятия финансовой устойчивости, недопустимость ограничения его аналитической сущности сужением спектра сфер деятельности предприятия, предложена необходимость учета отраслевой привязки методик оценки показателей состояния финансовой устойчивости предприятия с наиболее широким использованием ее аналитической составляющей в условиях колебаний и комплексного действия внешних и внутренних факторов.

Ключевые слова: финансовая устойчивость предприятия, аналитическая ценность, экономическая сущность, мониторинг, активы, пассивы, платежеспособность.

I. GOLESKO, Asst. Prof.,

Kharkiv National Automobile and Highway University

ECONOMIC ESSENCE OF FINANCIAL STABILITY OF AN ENTERPRISE

Abstract. The ambiguity of the terminological interpretation affects the efficiency and effectiveness in the use of such an important indicator of the financial state of an enterprise, as financial stability. It is pointed out that the conceptual framework of the economic essence of

enterprise financial stability is the basis for the proper way of considering the influence of internal and external factors on financial stability and optimization of methods for its evaluation and areas of support, as well as for objective selection of analytical means of evaluation and ensuring continuous monitoring of the financial stability of an enterprise. The essence of the concept «financial stability» and its analytical component, terminological approaches by various authors to defining this concept are considered in the article. The necessity of taking into account the complexity and multifactoriness of the concept «financial stability» is indicated and the inadmissibility of limiting its analytical essence by narrowing the spectrum of an enterprise's spheres of activity is emphasized. It has been suggested taking into account sectoral specificity of methods for evaluating financial stability indicators of an enterprise with the broadest use of its analytical component under conditions of fluctuations and the integrated effect of external and internal factors.

Key words: financial stability of an enterprise, analytical value, economic essence, monitoring, assets, liabilities, solvency.

Постановка проблеми. Шляхи вирішення проблемних питань поліпшення фінансового забезпечення та підвищення ефективного функціонування суб'єктів ринкової інфраструктури полягають у створенні належних умов для їх фінансово стійкої діяльності. Наразі відсутність комплексно-системного підходу в понятійному та методологічному забезпеченні оцінювання фінансової стійкості підприємства обмежує можливість своєчасного та об'єктивного виявлення недоліків його фінансового стану та прийняття належних ефективних управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Термінологічному аналізу поняття «фінансова стійкість», розгляду його економічної сутності та аналітичної цінності, а також методологічним особливостям аналізу та оцінки показників стану фінансової стійкості підприємства в рамках оцінювання стану фінансової діяльності присвячено наукові праці як вітчизняних, так і зарубіжних учених, зокрема: Е. Альтмана, М.С. Абрютіної, О.І. Барановського, Ф.Ф. Бутинця, М.І. Баканова, Л. Бернстайна, М.Д. Білик, О.Г. Білої, О.М. Волкової, Т.В. Головка, Є.В. Калюги, Т. Карлін, Г.А. Крамаренко, Т.М. Ковальчук, М.Я. Коробова, Р. Лиса, Л.А. Лахтіонової, Є.В. Мниха, О.В. Павловської, Н.О. Русак, В.А. Русак, Г.В. Савицької, В.К. Савчука, Р.С. Сайфуліна, О.М. Стоянової, О.О. Терещенка, В.В. Чепурко, А.Д. Шеремета та інших учених. Неоднозначність термінологічного тлумачення суттєво впливає на ефективність та результативність застосування методик оцінки фінансової стійкості в частині, що вимагає постійної уваги для досягнення об'єктивного

вибору аналітичних засобів оцінки та забезпечення сталого контролю фінансової стійкості підприємства.

Невирішені частини досліджуваної проблеми. Наразі аналіз і оцінка фінансової стійкості та врахування її аналітичної цінності базуються, згідно з висновками більшості літературних джерел, на досить термінологічно обмеженому полі, що суттєво знижує перспективність об'єктивного встановлення впливу особливостей зовнішніх та внутрішніх факторів, а також продуктивність застосування системи показників фінансової стійкості та алгоритмів їх розрахунку.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження стану понятійного забезпечення економічної сутності фінансової стійкості підприємства як підґрунтя для належного врахування впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на фінансову стійкість та оптимізації методик її оцінки та напрямів забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з умов прийняття ефективних управлінських рішень є організація належного та результативного моніторингу фінансового стану підприємства, в тому числі його фінансової стійкості. Такий моніторинг забезпечує контроль змін фінансового стану підприємства, визначення структурних тенденцій, виявлення слабких та сильних ланок фінансового стану та складання прогностичних очікувань перспективної діяльності підприємства.

Аналітичне підґрунтя напрямів оцінки фінансового стану підприємства наразі базується на використанні групи фінансових показників: показників стану та діяльності підприємства на ринку капіталів, показників ліквідності та платоспроможності, показників майнового стану, показників рентабельності, показників ділової активності та показників фінансової стійкості.

Фінансова стійкість підприємства є безумовною вимогою забезпечення високого рівня його конкурентоспроможності. Виключно фінансова стійкість підприємства вказує на стан ефективності фінансового та інвестиційного розвитку, а також забезпечує інформативну складову для суб'єктів ринкової інфраструктури щодо підстав прийняття управлінських рішень.

Стан понятійного забезпечення економічної сутності фінансової стійкості підприємства наразі демонструє відсутність єдиного

підходу до термінологічного тлумачення поняття та трактування аналітичної цінності економічної сутності фінансової стійкості.

Основні, але не протилежні напрями тлумачення поняття «фінансова стійкість», полягають в його функціональному розширенні, або напевній конкретизації. Розширене тлумачення поняття «фінансова стійкість» в основному передбачає посилення на умови дотримання задовільного стану параметрів діяльності підприємства та включає, крім іншого, обов'язкове завдання ефективного формування, розміщення та використання фінансових ресурсів, оптимальну структуру активів [1]. Конкретизація значення фінансової стійкості полягає у звуженні її поняття до однієї зі складових оцінки фінансового стану підприємства, яка характеризує «такий стан підприємства, коли обсяг його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство є платоспроможним» [2].

І.О. Бланк визначає понятійну близькість терміна «фінансова стійкість» підприємства до терміна «фінансова рівновага» і вказує, що зміст цих двох категорій є частиною власних джерел при формуванні фінансових ресурсів підприємства [3]. Така термінологічна близькість вочевидь є продуктивною для порівняльних досліджень, але не надає можливості належного розкриття економічної сутності фінансової стійкості підприємства.

В.С. Марцин використовує суто загальну та розширену характеристичну оцінку фінансової стійкості – ефективне формування і використання грошових ресурсів, необхідних для нормальної виробничо-комерційної діяльності [4]. Л.А. Лахтіонова також пропонує розширене, більш наповнене розкриття економічної сутності фінансової стійкості, але у тлумаченні якісної характеристики фінансового стану підприємства, яка надається як здатність ефективно функціонувати та розвиватися, відзначається достатнім рівнем забезпеченості фінансовими ресурсами та ефективністю управління ними, що забезпечує його платоспроможність, прибутковість та рентабельність [5]. Л. Шаблиста також пропонує розширене термінологічно ненасичене понятійне тлумачення фінансової стійкості – узагальнююча якісна характеристика фінансового стану підприємства, що відображає тенденції зміни фінансових відносин на підприємстві під впливом різноманітних внутрішніх і зовнішніх чинників [6]. Хоча вказані визначення фінансової стійкості понятійно не розкри-

вають її економічної сутності, але надають напрям подальшої термінологічної та методологічної конкретизації.

А.Д. Шеремет вважає, що основним вихідним показником стійкості фінансового стану підприємства є різниця між статутним та реальним власним капіталом [7]. З аналогічних позицій А.В. Грачов вказує, що фінансова стійкість підприємства – це надійно гарантована платоспроможність, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і поведінки партнерів [8]. Таке забезпечення платоспроможності та кон'юнктурної стійкості підприємства обмежує ознаки фінансової стійкості виключно наявністю чистих ліквідних активів, які визначаються як різниця між короткостроковими зобов'язаннями та усіма ліквідними активами на той чи інший момент часу. Г.О. Партін надає схоже тлумачення фінансової стійкості – стан, за якого обсяг фінансових ресурсів, що перебуває в розпорядженні підприємства, забезпечує його фінансову незалежність, плато- та кредитоспроможність і фінансування розвитку діяльності на поточний і перспективний періоди [9].

К.В. Ізмайлова [10] надає таке понятійне тлумачення терміна: фінансова стійкість характеризує ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання. Обмеження розгляду фінансової стійкості підприємства аналізом його ліквідності та фінансової незалежності вбачається неповним використанням потенціалу аналітичної сутності фінансової стійкості як інструмента моніторингу та об'єктивного підґрунтя для підготовки управлінських рішень.

О.С. Філімоненков [11] також надає суттєво звужене тлумачення терміна і вказує, що фінансова стійкість – це такий стан підприємства, коли обсяг його майна (активів) є достатнім для погашення зобов'язань, тобто підприємство є платоспроможним. Обмеження при цьому розгляду спектру сфер діяльності підприємства нівелює аналітичну цінність важливого показника фінансового стану підприємства – його фінансової стійкості.

Вважаємо, що головним недоліком звуженого підходу до понятійного наповнення економічної сутності фінансової стійкості аналізу і прогнозування фінансової стійкості підприємства є неможливість компетентного відсторонення від універсальності застосування показників та належного врахування виробничо-господарських особливостей об'єктів аналізу.

Г.В. Савицька [12] надає таке тлумачення терміна: «фінансова стійкість – це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому і зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику». Особливістю такого визначення є розвиток терміна у площині його переорієнтації в активну здатність забезпечення та зберігання рівноваги активів та пасивів.

Н.А. Мамонтова [13] вказує, що фінансова стійкість – це такий стан підприємства, за якого забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективно управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення й оновлення виробництва. Загалом погоджуючись з автором, вважаємо, що найбільш об'єктивно-прийнятним та методологічно-перспективним понятійне визначення фінансової стійкості робить наявність атрибутів комплексного та багатофункціонального підходу до використання її аналітичної складової сутності, що вочевидь надає більш широкий спектр можливостей використання фінансової стійкості як аналітичного підґрунтя для прийняття належних управлінських рішень.

На наш погляд, аналітична цінність розширеного понятійного підходу до економічної сутності фінансової стійкості полягає в тому, що вона надає можливість найбільш повно оцінити її рівень як такий стан підприємства, що забезпечує здатність суб'єкта господарювання стабільно функціонувати та ефективно розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів в умовах коливань дії зовнішніх та внутрішніх факторів, а також забезпечити належний стан врахування галузевої прив'язки методик оцінки показників стану фінансової стійкості підприємства.

Висновки. Термінологічною особливістю понятійного наповнення економічної сутності фінансової стійкості, безумовно, є врахування її комплексності та багатофакторності. Обмеження його аналітичної цінності звуженням спектру сфер діяльності підприємства нівелює цінність важливого показника фінансового стану підприємства, який загалом охоплює розгляд та аналітичний

супровід характеристик результатів діяльності та стану фінансових ресурсів підприємства та результативність їх розміщення, рівня його залежності від залучених джерел фінансування, стану рахунків, платоспроможності, кредитоспроможності, ліквідності та прибутковості.

Використання аналітичної цінності економічної сутності фінансової стійкості як інструмента моніторингу та об'єктивного підґрунтя для оцінки фінансового стану підприємства надає можливість своєчасного прийняття управлінських рішень та підвищує здатність суб'єкта господарювання стабільно функціонувати та ефективно розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів в умовах коливань дії зовнішніх та внутрішніх факторів.

Вказане потребує вирішення питання врахування галузевої прив'язки методик оцінки показників стану фінансової стійкості підприємства з найбільш широким використанням її аналітичної складової в умовах економічних інфраструктурних коливань, комплексної дії зовнішніх та внутрішніх факторів.

Література

1. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : учеб. пособ. / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 2003. – 528 с.
2. Стоянова Е. С. Финансовый менеджмент: теория и практика : учеб. / Е. С. Стоянова. – 6-е изд. – М. : Перспектива, 2010. – 656 с.
3. Бланк И. А. Словарь-справочник финансового менеджера / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 1998. – 480 с. – (Серия «Библиотека финансового менеджера» ; вып. 1).
4. Марцин В. С. Надійність, платоспроможність та фінансова стійкість – основні складові фінансового стану підприємства / В.С. Марцин // Економіка. Фінанси. Право. – 2008. – № 7. – С. 26–29.
5. Лахтіонова Л. А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності : монографія / Л. А. Лахтіонова. – К. : Знання України, 2013. – 1092 с.
6. Шаблиста Л. Фінансова стійкість підприємства: сутність і методи оцінки / Л. Шаблиста // Економіка і прогнозування. – 2006. – № 2. – С. 46–57.
7. Шеремет А. Д. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия : учеб. / А. Д. Шеремет. – 2-е изд., доп. – М. : ИНФРА-М, 2017. – 374 с.
8. Грачев А. В. Анализ и управление финансовою устойчивостью предприятия : учебно-практ. пособ. / А. В. Грачев – М. : Финпрес, 2008. – 456 с.

9. Партин Г. О. Особливості впливу основних чинників на фінансову стійкість підприємства в умовах фінансово-економічної кризи / Г. О. Партин // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 20.8. – С. 275–279.

10. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / К. В. Ізмайлова. – 2-ге вид., стереотип. – К. : МАУП, 2006. – 152 с.

11. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств : навч. посіб. / О. С. Філімоненков. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : МАУП, 2008. – 328 с.

12. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. / Г. В. Савицька. – 3-тє вид. виправл. і доп. – К. : Знання, 2007. – 946 с.

13. Мамонтова Н. А. Фінансова стійкість акціонерних підприємств і методи її забезпечення (на прикладі підприємств харчової промисловості) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / Н. А. Мамонтова. – К., 2006. – 16 с.

Рецензент: О. М. Криворучко, докт. екон. наук, проф., ХНАДУ.

УДК 338.2

КРИВОРУЧКО О.М., докт. екон. наук, ШЕРСТЮК А.А., студент,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

ОЦІНКА РІВНЯ ГАРМОНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Анотація. *Запропоновано методичний підхід до оцінки рівня гармонізації системи управління на основі якості. Розглядаються елементи системи управління бізнес-процесами підприємства (управління перевезеннями вантажів (пасажирів), технічне обслуговування і ремонт рухомого складу, управління персоналом, маркетингом, фінансовими ресурсами, управління закупками і постачанням ресурсів, матеріально-технічними ресурсами, інформаційними ресурсами, охороною праці й технікою безпеки) та системи управління якістю (управління взаємовідносинами зі споживачами, управління якістю процесів обслуговування споживачів, управління якістю допоміжних процесів, управління якістю процесів, що обслуговують виробництво, процеси загального менеджменту якості). Обґрунтовано, що для оцінки рівня гармонізації доцільно використовувати матричний метод; критерії, що застосовують при реінжинірингу бізнес-процесів (цілі, критичні фактори успіху, перспективи, бізнес-процеси). Коефіцієнти гармонізації визначаються за кожним критерієм, узагальнення яких дає підстави дійти висновку відносно одержаного рівня гармонізації.*

Ключові слова: *гармонізація, якість, бізнес-процеси, критичні фактори успіху, цілі, перспективи, система управління.*